

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

27^e JAARGANG

WOENSDAG 22 JULI 1942

No. 1383

N.V.
Stoomvaart-Mij. „Nederland”
Amsterdam

N.V.
Rotterdamsche Lloyd
Rotterdam

Hypotheekbanken en Woningmarkt in Nederland

door

Ch. GLASZ

15de publicatie van het Nederlandsch Econom. Instituut

Prijs f 1.55*

(Prijs voor donateurs en leden van het N.E.I. f 1.10)

Verkrijgbaar in den boekhandel

Uitgave:

De Erven F. Bohn N.V. — Haarlem

ROTTERDAMSCHER BANKVEREENIGING

ROTTERDAM · AMSTERDAM · GRAVENHAGE

KAPITAAL EN RESERVE
f 62.000.000

SAFE LOKETTEN
TER BERGING VAN WAARDEN

150 KANTOREN IN NEDERLAND

Openbare werken en Conjunctueurbeweging

door **Dr. Ir. A. Baars**

PRIJS f 2.10*

Prijs voor donateurs en leden van het N. E. I. f 1.50.

In den boekhandel verkrijgbaar
UITGAVE: DE ERVEN F. BOHN N.V., HAARLEM

Ter vervanging van haar door brand verloren gegane voorraad nummers van Economisch-Statistische Berichten en Economisch-Statistisch Maandbericht van den jaargang 1940, zou de redactie het zeer, op prijs stellen, indien de lezers, die hun exemplaren kunnen missen, deze aan haar zouden willen afstaan.

AMSTERDAMSCHER BANK N.V. AMSTERDAM

Open bewaarneming van effecten

**Adviezen voor belegging
Uitvoering van beursorders**

R. Mees & Zoonen

Ao. 1730

BANKIERS EN ASSURANTIE-MAKELAARS

**ROTTERDAM
AMSTERDAM (Ass.)
's- GRAVENHAGE
DELFT — SCHIEDAM
VLAARDINGEN**

BEHANDELING VAN ALLE
BANKZAKEN

BEZORGING VAN ALLE
ASSURANTIËN

V.V.S.

VERLIESPOSTEN-VOORKOMEND-SYSTEEM

BESTAANDE UIT VIER DIENSTEN

Deze tijd is rijk aan veranderingen. Laat daarom Uw onbetaald gebleven oude posten inschrijven bij
DIENST IV VAN HET V.V.S.

VAN DER GRAAF & Co. N.V.
AMSTERDAM C. — AMSTELSTRAAT 14-18

ABONNEERT U OP

DE ECONOMIST

ORGAAN VAN HET NED. ECONOMISCH INSTITUUT

Onder redactie van:

Th. Ligthart, Ch. Raaijmakers,
C. A. Verrijn Stuart, G. M. Verrijn Stuart,
F. de Vries.

De Economist verschijnt den 16den van elke maand. De prijs voor den jaargang bedraagt f 12.60* voor 't binnenl., franco p. v. f 13.40*; voor studenten f 10.50*, franco p. p. f 11.30*; f 13.50 voor het buitenland, bij vooruitbetaling.

Met 1942 begon de Eén-en-negentigste jaargang:

Proefnummer gratis op aanvraag verkrijgbaar!

Abonnementen worden ook door den boekhandel aangenomen.

UITGAAF VAN DE ERVEN F. BOHN N.V.
HAARLEM. — POSTGIRO 5403

Overzicht van de ontwikkeling der handelspolitiek van het Koninkrijk der Nederlanden van 1923 t/m. 1938

(Samengesteld door een groep medewerkers van het N.E.I., onder leiding van Prof. Mr. P. Liefstinck)

28ste publicatie van het Nederl. Econom. Instituut

Prijs f 2.10*

(Prijs voor donateurs en leden van het N.E.I. 1.50). *Verkrijgbaar in den boekhandel*

UITGAVE:
DE ERVEN F. BOHN N.V., HAARLEM

De Scheepsbouw-nijverheid in Nederland

door

Ir. J. W. BONEBAKKER

PRIJS f 1.55* Publicatie no. 16 van het Nederlandsch Econom. Instituut

Donateurs en leden f 1.10

Verkrijgbaar in den Boekhandel

Uitgave van de
ERVEN F. BOHN - HAARLEM

TINRESTRICTIE EN TINPRIJS

door M. J. Schut

31ste Publicatie van het Nederlandsch Economisch Instituut.

Prijs f 1.55*

(Prijs voor donateurs en leden van het N.E.I. f 1.10)

Verkrijgbaar i. d. boekhandel

UITGAVE:

De Erven F. Bohn N.V., Haarlem

Derde Gewijzigde Druk

van

Egalisatiefondsen en Monetaire Politiek in Engeland, Nederland en de Vereenigde Staten

door

Prof. Dr. H. M. H. A. van der Valk

30ste Publicatie van het Nederlandsch Economisch Instituut.

Prijs f 2.10*

(Prijs voor donateurs en leden van het N. E. I. f 1.50)

Verkrijgbaar in den Boekhandel

Uitgave: De Erven

F. BOHN N.V., HAARLEM

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

27^E JAARGANG

WOENSDAG 22 JULI 1942

No. 1383

HOOFDREDACTEUR:

M. F. J. Cool (Rotterdam).

PLAATSVERVANGEND HOOFDREDACTEUR:

H. W. Lambers (Zwartewaal).

Redactie en administratie: Pieter de Hoochweg 122, R'dam-W.

Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.

Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Abonnementsprijs voor het weekblad, waarin tijdelijk is opgenomen het Economisch-Statistisch Maandbericht, franco p. p. in Nederland f 20,85* per jaar. Buitenland en koloniën f 23,— per jaar. Abonnementen kunnen met elk nummer ingaan en slechts worden beëindigd per ultimo van elk kalenderjaar. Losse nummers 50 cent. Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het weekblad gratis en genieten een reductie op de verdere publicaties. Adreswijzigingen op te geven aan de administratie

Advertenties voorpagina f 0,28 per mm. Andere pagina's f 0,22 per mm. Plaatsing bij abonnement volgens tarief.

INHOUD:

Blz.

Ontwikkeling in de betrekkingen tusschen de Nederlandsche havens sedert den wereldoorlog (1919—1940), door Ir. N. Th. Koomans	328
Beleggingsvraagstukken door W. J. van de Woestijne	330
De huidige industrialisatie in Zuid-Amerika door E. Wiegand	331
Overheidsmaatregelen op economisch gebied.....	334
Maandcijfers.	
Maand- en weekcijfers betreffende den economischen toestand van Nederland	334
Statistieken.	
Bankdisconto's — Bankstaten — Stand van 's Rijks Kas	335-336

GELD- EN KAPITAALMARKT.

Op de *geldmarkt* was eenige verkrapping merkbaar, die zich vooral uitte door het opzeggen van callposten bij de wisselmakelaars. Het betreft hier waarschijnlijk een tijdelijk verschijnsel in verband met verplaatsing van middelen, die aan de callmarkt worden onttrokken en op de wisselmarkt uitgezet. De Agent van de Schatkist was dan ook in staat in behoorlijken omvang papier op de markt te plaatsen. In de laatste dagen vóór medio van de maand heeft de Agent onder den drang van de groote vraag zelfs enkele dagen geen papier afgegeven, doch de afgifte is nadien weer hervat. De groote vraag in de laatste dagen voor den vijftiende is mede te verklaren uit de usance van den Agent om tot dien datum nog steeds papier af te geven onder dezelfde conditie, alsof het op den eersten van de maand was afgegeven. In elk geval blijkt uit de vraag naar schatkistpapier wel, dat de verkrapping op de callmarkt niet een symptoom is van algeheele schaarschte op de geldmarkt, doch veeleer een kwestie van verschuiving. In verband met de geschetste situatie was er in kort papier wel eenig aanbod op te merken.

De *obligatiemarkt* heeft zich van de tijdelijke inzinking, waarvan wij in ons vorig overzicht melding maakten, weer hersteld. Weliswaar zijn de hoogste koersen die kort geleden werden geregistreerd niet reeds weer behaald, maar de daling is toch voor het grootste deel ongedaan gemaakt. De 3½ pCt. leening 1941 noteert weer tegen de 101, de 3—3½ pCt. leening 1938 staat weer boven de 99 pCt., de 3½ pCt. leeningen Amsterdam op 100½. De omzetten op de obligatiemarkt waren overigens niet groot. Het aanbod, dat ter markt kwam, werd zeer vlot opgenomen.

De *aandeelenmarkt* heeft vooral voor binnenlandsche industrieelen een zeer vaste houding te zien gegeven, althans voor eenige typische beleggingsaandeelen. Bij de stijging stonden aandelen Gist- en Spiritusfabriek aan de spits. De notering kwam tegen de 400 pCt. aan, hetgeen overeenkomt met een koers van 800 pCt. vóór de herkapitalisatie. De rendementsbasis voor dit fonds is thans wel uitermate laag. Het dividend over 1941 beliep 5½ pCt., zoodat het rendement uitkomt op 1⅜ pCt. 's jaars. Ook aandelen Nederlandsche Kabel die geruimen tijd bij de aandelen Gist waren ten achter gebleven, konden een flink avans boeken tot 620 hieden. Zeer vast waren bijv. ook Hollandsche Beton, Koninklijke Zout en enkele andere „zware papieren”. Aandelen Fokker, af en toe een geliefkoosd object voor min of meer wilde speculaties, werden deze week ook in de maalstroom van koersstijgingen meegesleept. Voor Indische waarden bleef de markt over het algemeen kalm, met uitzondering van tabaksaandeelen, die een vrij krachtige stijging boekten. Aandelen Koninklijke waren aan den vasten kant.

ONTWIKKELING IN DE BETREKKINGEN TUSSEN DE NEDERLANDSCHE HAVENS SEDERT DEN WERELDOORLOG (1919-1940).

In een artikel in de „Economisch-Statistische Berichten” van 17 Juni 1942 schrijft Dr. E. van Hinte een en ander over „samenwerking der Nederlandsche havens”, waarbij wordt uitgegaan van het standpunt, dat deze in het verleden ten eenenmale ontbrak. In dit verband wijst Dr. Van Hinte o. m. op het gebrek aan belangstelling voor de plannen tot oprichting van een havenschap, waarin hij overigens een onvoldoende oplossing ziet voor het gestelde vraagstuk¹⁾.

Wel verre van in dezen tijd een discussie te willen uitlokken over ordening in het havenwezen, lijkt het toch dienstig er op te wijzen, dat de schrijver, door te zeer den nadruk te leggen op toestanden, die reeds werden achterhaald en door geen bekendheid te toonen met het begin van samenwerking, dat reeds viel op te merken, aan den feitelijken toestand op dit terrein vóór den oorlog geen recht laat wedervaren.

Dit laatste nu levert een niet te onderschatten gevaar op bij het zoeken naar nieuwe vormen ter verwezenlijking van die samenwerking; welke ook, mij noodzakelijk lijkt.

Toegegeven kan worden, dat omstreeks 1914 de houding der groote havens Amsterdam en Rotterdam een getrouwe weerspiegeling was zoowel van de individueele instelling der ondernemers als van de rivaliteit, welke eigenlijk op alle terreinen tusschen de oudere koopstad en de jongere havenstad bestond.

Wanneer na een ongekend snelle expansie der beide groote havens de periode 1914—1918 gelegenheid biedt voor bezinning en beraad, moet worden geconstateerd, dat tot dien tijd beide havens zich te eenzijdig hebben ingesteld: Rotterdam had met haar sterke ontwikkeling van het massale transitoverkeer wel een groote zuigkracht uitgeoefend op het overeenkomstige deel van het nationale verkeer, doch zag zijn stukgoedverkeer, dat bij voorkeur zijn weg over Amsterdam en Antwerpen nam, lang niet in die mate toenemen. Amsterdam, dat, in hoofdzaak steunend op nationale reederij, zijn koopmansstand en koloniale belangen, het eigen verkeer nauwer aan zich verbonden wist, miste noode de stimuleerende krachten van het massale transitoverkeer.

Vandaar de wensch van Amsterdam naar een betere verbinding met den Boven-Rijn en een streven van Rotterdam tot behoud en zooveel mogelijk uitbreiding, van zijn aandeel in het stukgoedverkeer, een streven, dat naar zijn aard gericht moest zijn tegen Antwerpen, welks verkeer reeds den steun had van een belangrijke nationale industrie en daarmee ook op het stukgoedverkeer op den Rijn een groote aantrekkingskracht uitoefende.

Reeds in 1917 had de gemeente Amsterdam het initiatief genomen om eenheid te brengen in het zeehavengeld van Amsterdam, Rotterdam en Zaanland. Deze eerste poging strandde op bedenkingen van Kamer van Koophandel en Gemeenteraad van Rotterdam ten aanzien van de bepaling in het Amsterdamsche tarief, dat het Gemeentebestuur in buitengewone gevallen afwijking van het havengeldtarief kon toestaan.

Intusschen nopen maatregelen, welke België neemt ten voordeele van het Antwerpsche Rijnverkeer, tot afweermatregelen, waartoe o.a. verlaging der zeehavengelden moet worden gerekend.

Ondanks het feit, dat te Rotterdam de in 1926 ingestelde stukgoedcommissie haar aanbevelingen aan het Gemeente-

bestuur tot wijziging van het systeem van heffing in 1928 heeft uitgebracht, is er bij de gemeente Rotterdam zoo weinig gencigheid deze aanbevelingen te volgen, dat Amsterdam zich per slot van rekening uit het overleg losmaakt en in begin 1932 vóórgaat in de tariefswijziging. In 1933 volgt dan het Gemeentebestuur van Rotterdam met een overeenkomstig systeem en iets afwijkende toepassing, maar waarbij toch kan worden gezegd, dat althans ten aanzien van het stukgoedverkeer gelijkwaardigheid der tarieven wordt bereikt. Ten aanzien van het massagoed houdt Amsterdam, met het oog op zijn toen nog minder goede verbinding met den Boven-Rijn, aan tarieven vast, welke lager zijn dan de overeenkomstige Rotterdamse.

Overigens wordt overeengekomen, dat geen voorstellen tot wijziging van het zeehavengeld zullen worden gedaan zonder overleg en dat de gemeenten elkaar op de hoogte zullen houden van de toepassing der toen ook in Rotterdam mogelijk geworden afwijkingen van het tarief. Sedertdien valt dan ook een nauwer contact waar te nemen.

De instelling van een staatscommissie, zulks op instigatie van de Reedersvereniging, „voor bestudeering van de rijksloodstarieven en gemeentelijke haventarieven”, welke haar werkzaamheden reeds in April 1932 aanving en in Mei 1933 haar eindrapport uitbracht, had daartoe overigens reeds de gelegenheid geopend.

Wanneer in het kader der afweermaatregelen tegen de Belgische Rijnvaartpremies en tegen de gevolgen der devaluatie van den Belga in November 1935 eerst de verlaging der rijksloodstarieven tot stand komt en vervolgens in Juni 1936 een tijdelijke verlaging, aanvankelijk met rijkssteun, der haventarieven, dan is dit geschied in voortdurend onderling overleg tusschen de groote havens, terwijl het Rijk een zeker verband legt tusschen de verlaagde tarieven van Rotterdam en Amsterdam en de tarieven van Schiedam en Dordrecht. De particuliere haven Vlaardingen blijkt bereid ook in dit geval het Rotterdamse tarief te volgen.

Sedertdien is bij elke wijziging contact gehouden en kon eenzelfde gedragslijn worden gevolgd, hetgeen zeker een niet te onderschatten resultaat is.

Veldwinnen van het onderling overleg.

Het gelijkwaardig maken der tarieven heeft feitelijk pas de mogelijkheid tot onderling overleg geopend. Zulks bleek in het bovenstaande tusschen Amsterdam en Rotterdam; het zou ook een juist richtsnoer blijken in het overleg, dat door onzen toenmaligen Minister van Buitenlandsche Zaken, Mr. Patijn, tusschen de Nederlandsche, Belgische en Fransche Regeeringen werd geopend en dat werd bekroond met de overeenkomst van 3 April 1939. Deze komt in groote trekken hierop neer, dat de ongelijke behandeling door Frankrijk van Amsterdam en Rotterdam enerzijds en Antwerpen anderzijds ten aanzien van de „surtaxes d'entrepot” geleidelijk zou verdwijnen, dat de strijd inzake tarieven plaats zou maken voor overleg en dat aan de mogelijkheid van overheveling van verkeer van Nederlandsche naar Belgische havens en omgekeerd nauwe grenzen worden gesteld, bij overschrijding waarvan België bepaalde bevoorrechtende maatregelen voor haar Rijnverkeer zou moeten intrekken of verzwakken, resp. zou mogen versterken.

Als uitvloeisel van deze overeenkomst werd in Mei 1939 de „Gemengde Belgische-Nederlandsche Commissie inzake haventarieven” ingesteld, welke tot taak had op korten termijn voorstellen te doen omtrent het naar elkaar toe werken van de haventarieven in Antwerpen, Gent, Rotterdam en Amsterdam. Omtrent het zeehavengeld voor schepen uit de wilde vaart zouden na 3 maanden, voor dat geheven van in lijndienst varende schepen na 6 maanden, voorstellen moeten worden gedaan.

Deze commissie kwam, voorzoover het betreft het zeehavengeld voor schepen in de wilde vaart, tijdig met haar

¹⁾ Dr. E. van Hinte: „Samenwerking der Nederlandsche havens” in „E.-S.B.” van 17 Juni 1942.

werk gereed. De indiening van het tweede rapport onder- vond vertraging tengevolge van de door den oorlog ge- wijzigde omstandigheden. Deze beletten tenslotte zoowel de tenuitvoerlegging der voorstellen als verder nuttig werk van de commissie.

Dit alles neemt niet weg, dat alleen reeds de mo- gelijkheid van dergelijk overleg een groote vooruitgang mag worden genoemd in de betrekkingen tusschen de Nederlandsche en Belgische havens.

Deze ontwikkeling getuigt tevens van een belangrijken groei in de opvattingen van Gemeentebesturen en Kamers van Koophandel, welke aan dit overleg hun medewerking gaven.

De havenschapsgedachte.

Wat nu betreft de havenschapsgedachte: deze is ont- staan in verband met de toestanden aan den Nieuwen Waterweg. De ontwikkeling is in groote trekken de vol- gende geweest.

Voor en tijdens den wereldoorlog breidde Rotterdam haar haven aanzienlijk uit, gevoelde zich daarbij echter belemmerd door de gemeentelijke grenzen en zag met leede oogen aanleg van havens daarbuiten, zoowel door andere gemeenten als door particulieren²⁾, welke slechts ten doel kon hebben om een deel te verwerven van het- zelfde verkeer als waarvoor Rotterdam zich groote uit- gaven had getroost. Zoolang de Regeering zich op het standpunt stelde geen bevoegdheden te hebben om dit tegen te gaan en Rotterdam, dat voor tal van improductieve uitgaven bleef zitten, dientengevolge in een on- gewenschte positie dreigde te komen, kon de gemeente alleen door aankoop van oeverterreinen langs den Water- weg pogen een dergelijke ontwikkeling te beperken. Daar- naast trachtte Rotterdam door onteigening zich op den Linker Maasoever een eigen gebied voor havenuitbreiding te verwerven. Het beginselbesluit, daartoe in 1915 geno- men, leidde tot een onteigening, welke echter eerst in 1924/1925 haar beslag kreeg.

Het is duidelijk, dat het middel om door onteigening, liefst gevolgd door annexatie, aan de vorming van satelliet- havens paal en perk te stellen, t.o.v. het tamelijk veraf- gelegen Dordrecht niet zou kunnen worden toegepast.

En juist ten aanzien van deze gemeente bestond tot op zekere hoogte vrees voor concurrentie. Immers na de wet van 1917 tot verbetering van den Nieuwen Waterweg volgt in 1918 aanneming van de wet tot verbetering van den waterweg van Dordrecht naar zee. Hiermede werd voor Dordrecht de mogelijkheid geopend om de in de jaren 1912/1916 gemaakte industriehaven uit te bouwen tot een modern geoutilleerde zeehaven, waarvan het echter wel duidelijk was, dat ook deze nooit zou kunnen bestaan van lokaal verkeer, doch zeer bepaaldelijk was bestemd om een deel van het transitoverkeer op den Rijn tot zich te trekken, hetgeen niet anders zou kunnen ge- schieden dan ten nadeele van het verkeer over de overige havens aan den Rijnmond.

Havenschap of Havengewest?

Deze vraagstukken hielden de gemoederen bezig, toen door de grondwetsherziening van 1922 de mogelijkheid werd geopend om nieuwe publieke bestuursorganen met verordenende bevoegdheid in het leven te roepen. Toe- passing daarvan werd nu in de eerste plaats bepleit tot het verkrijgen van redelijke samenwerking tusschen de havens aan den Nieuwen Waterweg tot en met Dordrecht.

In 1927 en 1928 verschijnen de eerste meer uitgebreide studies over dit probleem, een brochure van Mrs. van Lier en Lichtenauer, en een proefschrift van Mr. Kolff,

²⁾ In 1902 was als eerste particuliere haven aan den Waterweg de Poortershaven aangelegd; in 1911 had de Steenkolen-Handels- vereeniging onder Pernis een bunkerstation opgericht; in 1914 verleende de toenmalige Minister van Waterstaat de vergunningen tot aanleg van twee particuliere havens, n.l. „Rotterdam-West“ onder Pernis en „Vlaardingen-Oost“ onder Vlaardingen.

waarin wordt voorgestaan een losmaken der havens uit het gemeentelijk verband en het stellen van het beheer in handen van een havenschap. In zijn in 1929 verschenen proefschrift stelt Mr. in 't Veld daarentegen voor om de havens bij de gemeenten te laten en zich te beperken tot het instellen van een lichaam, dat o.m. leiding kan geven aan de verdere havenontwikkeling en dat kan waken tegen excessen op het gebied van tarieven.

Wanneer eveneens in 1929 Gedeputeerde Staten het „groote annexatieplan“, volgens hetwelk o.m. Schiedam, Vlaardingen, Pernis en IJsselmonde aan het Rotterdam- sche gebied zouden worden toegevoegd, onaannemelijk verklaren, wordt tegelijkertijd bij beschikking van de toenmalige ministers van Waterstaat, van Binnenlandsche Zaken en Landbouw en van Arbeid, Handel en Nijverheid de zoogenaamde Commissie Droogleeper Fortuyn in het leven geroepen. Deze adviseert in haar in 1931 uitgebrachte rapport tot instelling van een „havengewest“, een doel- corporatie ongeveer als reeds door Mr. in 't Veld bepleit. Men zou dit het ambtelijk standpunt kunnen noemen.

Intusschen was door de Nederlandsche Maatschappij van Handel en Nijverheid de Commissie-Plate gevormd, welke meer het standpunt van het bedrijfsleven weer- gaf en in 1932 wederom een „havenschap“ aanbeval, ditmaal onder overlegging van een volledig concept-wetsvoorstel en een financieelen opzet voor de losmaking der havens uit het gemeentelijk verband.

Met dit waardevolle materiaal in handen, zetten thans Gedeputeerde Staten zich aan het werk en zenden eind 1934 aan Rotterdam ter kennisneming een voorontwerp van wet tot instelling van een „havengewest“, dat echter onder bepaalde omstandigheden zal kunnen uitgroeien tot een „havenschap“. Dit voorontwerp vormt de kern van het voorstel, hetwelk de Minister van Binnenlandsche Zaken in 1938, alvorens het in de Kamers te brengen, aan de betrokken Gemeentebesturen ter beoordeeling toezendt, doch dat — althans te Rotterdam — een slecht onthaal vindt. De Minister laat daarop het ontwerp rusten, in afwachting van de totstandkoming van een voorgenomen herziening van de Woningwet.

De publieke belangstelling voor deze aangelegenheid is dan al geluwd. De desiderata, welke aan den drang tot instelling van een havenschap of havengewest actueele beteekenis verleenden, waren voor een deel vervuld of hadden door den loop der gebeurtenissen aan beteeken- is ingeboet.

Door den Dienst der Stadsontwikkeling der Gemeente Rotterdam waren richtlijnen gepubliceerd voor den uitleg van de stad en van de haven.

Door instelling van het Havenbedrijf der Gemeente met een Commissie van Advies, waarin, naast raadsleden, ook deskundigen uit de burgerij zitting hadden, had Rotterdam in 1932 een beheersorgaan gekregen, dat gemakkelijker dan voorheen de belangen van de haven tot hun recht kon doen komen.

Door het werk der Streekplancommissies voor het eiland IJsselmonde en voor het Westland, ingesteld respectievelijk in 1931 en 1934 als subcommissies uit de Commissie van Advies voor de uitbreidingsplannen in Zuid-Holland, was de mogelijkheid geopend tot het bezien van geweste- lijke belangen, los van gemeentelijke grenzen, terwijl Gedeputeerde Staten de bevoegdheid kregen om aan de hand van goedgekeurde streekplannen over te gaan tot het vastleggen van bestemmingen en reserveering van terreinen voor toekomstige werken van meer dan locale beteekenis.

Door de annexatie in 1934 van Pernis, Hoogvliet en gedeelten van Rhoon en Poortugaal waren de gebieden, welke in de eerste plaats bestemd waren voor uitbreiding van de haven, ook publiekrechtelijk aan het Rotterdam- sche territorium toegevoegd.

De tarieven voor het zeehavengeld der groote havens

waren inmiddels verlaagd en in betere verhouding gebracht tot die der satelliehavens.

De zeehaven van Dordrecht, in 1930 gereedgekomen, had — zeker niet alleen tengevolge van de toen juist ingetreden crisis — niet opgeleverd wat men er aanvankelijk van had gehoopt of gevreesd.

Het Rijk had inmiddels blijk gegeven de belangen der gezamenlijke havens te zien als een nationale aangelegenheid. Er was voldoende orde in eigen huis geschapen om zelfs overleg met Belgische havens mogelijk te maken.

Of hiermede het laatste woord over havengewest of havenschap is gesproken? Vermoedelijk niet. Men zal echter moeten toegeven, dat voor de technische problemen het werk in de streekplancommissies, vastlegging van bestemmingen en reserveeringen, al of niet gecombineerd met grenswijzigingen, reeds een stap in de goede richting vormen. Ten aanzien van de beheersproblemen was van den aanvang af reeds de meening geuit, dat het in onderling verband bezien van havenbelangen geen regionale aangelegenheid was en niet beperkt zou mogen blijven tot de havens aan den Waterweg, de havens aan het Noordzeekanaal, de Scheldehavens en Noordelijke zeehavens als vier afzonderlijke groepen. Het voeren van een werkelijk nationale havenpolitiek zal met zich brengen, dat de centrale Overheid, bij het uitoefenen van haar toezicht op de lagere publiekrechtelijke lichamen, ook de onderlinge verhouding tusschen de groepen in het oog vat.

Door instelling in 1938 van de zoogenaamde „Vaste Commissie voor den Economischen Raad van de Havenpolitiek” werd reeds een orgaan in het leven geroepen, dat de Regeering op dit ruime gebied zou kunnen adviseeren en dat dit ook, tot de bezetting van ons land, heeft gedaan.

Gezien de hier geschetste ontwikkeling, welke hoopvolle perspectieven bood, mag de wensch worden uitgesproken, dat, wanneer door herstel van het verkeer ter zee de betrekkingen tusschen de havens wederom haar actualiteit herkrijgen, men de afgebroken draden zal weten op te vatten.

Naar onze overtuiging valt, ook indien dit zal moeten geschieden onder in velerlei opzicht gewijzigde omstandigheden, uit deze ervaring in ruime mate te leeren.

Ir. N. TH. KOOMANS.

BELEGGINGSVRAAGSTUKKEN.

In een voorgaand artikel ¹⁾ kwamen wij tot de conclusie, dat een stijging van den rentevoet het eerste en voornaamste risico is, dat den bezitter van obligaties, pandbrieven en hypotheek bedreigt. Het tweede, niet minder gevreesde, gevaar is een algemeene daling van de waarde van het geld. Soms wordt dit verwacht waar een buitensporige geldschepping is waar te nemen, dat wil zeggen buitensporig ten aanzien van den beschikbaar komende stroom van goederen.

Nu is zooveel wel zeker: niet een vergrootte geldcirculatie bedreigt de reële waarde van het bezit van den houder van schuldbrieven, maar de mogelijkheid, dat die vergrootte circulatie als koopkrachtige vraag naar goederen, en diensten kan optreden. Zooals reeds boven gesteld, is na den oorlog een groote behoefte aan goederen en diensten te verwachten. Zou deze behoefte zich kunnen uiten, dan is een catastrophale prijsstijging denkbaar. Maar er zijn tegenwerkende krachten te verwachten; de vrijheid om ter beschikking staande koopkracht aan te wenden tegen in vrijheid te bepalen prijzen is in hooge mate beknot, en het is niet waarschijnlijk, dat op dat critieke moment deze vrijheid, die dan juist gewaarlijk zou kunnen zijn, zal worden hersteld. Velen, ook zij, die

in principe voorstanders zijn van een zoo vrij mogelijk economisch verkeer, zullen wel op het standpunt staan, dat een *plotseling* herstel van die vrijheid, na een lange en belangrijke periode van gebondenheid in het economische leven, ongewenscht is.

Daar komt nog iets bij. Wij moeten bij onze economische politiek steeds alternatieven tegenover elkaar zetten. De vraag moet dus niet alleen zijn, of er een groote kans is op een sterke prijsstijging, maar ook, of men de eventuele gevolgen daarvan inderdaad kan ontloopen, door inplaats van obligaties aandeelen te nemen. Wij zullen dat nog onderzoeken, als wij ons speciaal met de aandeelen bezig gaan houden.

De positie van obligaties.

Rentestijging en algemeene prijsstijging zijn de algemeene gevaren, die aan vaste rentegevende beleggingen in nominaal vaststaande bedragen zijn verbonden. Daar kan dan als speciaal gevaar ten aanzien van een bepaalden schuldenaar nog bij komen, de onmacht of onwil om te betalen. Ten aanzien van overheidsleeningen zou men dan kunnen spreken van een „staatsbankroet”.

Ten onrechte haalt het groote publiek inflatie en staatsbankroet wel eens door elkaar. De grond voor dit misverstand zal wel zijn, dat beiden veroorzaakt kunnen worden door een belangrijk deficit van de overheidshuishouding.

Het zou ons in het bestek van dit artikel te ver voeren uiteen te zetten, welke overwegingen ons tot de conclusie leiden, dat wij na dezen oorlog wel een zeer zwaren belastingdruk verwachten, maar geen staatsbankroet. Het is echter o.i. niet waarschijnlijk, dat de Staat de houders van obligaties zwaarder zal belasten dan de overige categorieën bezitters en inkomen genietenden, zoodat wij ook hierin geen aanleiding zien om de belegging in obligaties gevaarlijker te achten dan de belegging in welke andere activa ook.

Wat tot op zekere hoogte wel tegen het beleggen in obligaties pleit, is het feit, dat de moderne groote staatsleeningen steeds een zware stok achter den deur hebben. De bedoeling hiervan is om diegenen, die niet bereid zijn in te teekenen uit vrijen wil, een motief te geven ter herziening van hun houding. Met dit nieuwe motief erbij teekent men dan „vrijwillig” in. Maar, zal men ook bereid zijn de aldus verworven obligaties te behouden? Zou dit niet het geval zijn, dan is te verwachten, dat de stukken van den opgedrongen leening naderhand worden aangeboden en dat zoo de koers wordt gedrukt, zij het, dat het dubieus is te achten of men hierop groote koersverliezen door geforceerden verkoop zal willen nemen, als de aandwendingsmogelijkheden van, het vrijgemaakte geld beperkt zijn. Dit is inderdaad een gevaar, dat verbonden is aan een leening, waarbij de Staat wel een druk uitoefent om in te teekenen, doch geen druk uitoefent om de stukken te behouden. Gedwongen leeningen hadden dientengevolge gewoonlijk een zwakke markt. Maar de techniek gaat snel vooruit, vooral in oorlogstijd. Thans bezit de Staat ook wel de middelen om nieuwe motieven te geven tot het behouden van de eenmaal verkregen stukken. Juist in verband met deze nieuwe techniek hebben wij zelfs iets meer vertrouwen in de stabiliteit van de koersen van staatsleeningen dan in de stabiliteit van particuliere obligaties. Particuliere obligaties missen de „politieke” dekking van staatsobligaties en zullen daarom, onder zekere omstandigheden, eerder afgestooten kunnen worden, als de belegger zijn verhouding tusschen obligaties en aandeelen zal willen veranderen.

Op grond van het bovenstaande, meenen wij, dat de positieve mogelijkheden voor een depreciatie van obligaties en speciaal van staatsobligaties thans zwakker zijn dan tijdens, en na den vorigen wereldoorlog.

De positie van aandeelen.

Hoe staat het nu met de positieve mogelijkheden voor

¹⁾ W. J. van de Woestijne: „Beleggingsvragen” in „Economisch Statistische Berichten” van 8 Juli 1942, pag. 311 e.v.

de appreciatie van aandelen? Het slagwoord uit de groote Duitsche inflatie was: „Kauf Sachwerte”.

Aandelen werden en worden gelijk gesteld met materiele goederen. Men beschouwt dan den aandeelhouder als een mede-bezitter van de activa der Naamlooze Vennootschap. Juridisch en economisch is dit evenwel onjuist. De Naamlooze Vennootschap is niet alleen een zelfstandige rechtspersoon, zij is ook een ondeelbaar economisch subject, met een eigen doelstelling. De activa zijn eigendom van de N.V. en niet van de aandeelhouders²⁾. De winst van een N.V. is reeds een afzonderlijk onderscheiden belastingbron, het vermogen evenzeer. Wanneer een N.V. een paar ton aan Winterhulp geeft, dan ziet niemand hierin een geste van de aandeelhouders. De Naamlooze Vennootschappen kunnen tot een bepaalde beleggingspolitiek worden gedwongen en zoo, evengoed als particulieren, verplicht worden staatspapieren te nemen en te houden, hoewel dit gewoonlijk niet in overeenstemming is met de doelstelling der N.V.

Al evenmin vrij is hun uitkeeringspolitiek. Dit alles maakt, dat tusschen de activa en de passiva van een N.V. en de waarde van den eigendom der aandeelhouders een barrière ligt; terwijl men al evenmin kan zeggen, dat de gezamenlijke aandeelhouders onverkort recht hebben op het inkomen, dat de N.V. maakt.

Tusschen het bezit van de activa en passiva en het bezit van de aandelen bestaat een steeds grooter wordend verschil, ook in waarde. Om deze redenen kunnen aandelen niet meer als „Sachwerte” worden beschouwd. Het feitelijke recht, dat thans nog aan het bezit van aandelen verbonden is, is het recht op dat deel van de winst, dat niet door de directie, hetzij vrijwillig, hetzij gedwongen, wordt geïnvesteerd.

Wij hebben hier nog niet eens de bepalingen betreffende de prijspolitiek en van de omzetbelasting gememoreerd; niet, omdat deze de winst van de N.V. onberoerd laten, maar omdat hier geen principieel verschil ligt tusschen het bezit van de activa en passiva en het bezit van de aandelen.

De vraag: aandeel of obligatie?

De vraag is nu: Welke gevolgen gaan van een en ander uit op de gevaren, die obligatiehouders bedreigen, nl. een rentestijging en een wijziging van de waarde van het geld? Is het te verwachten, dat hier de bezitters van aandelen in een duidelijk veiliger positie zijn?

Ten aanzien van de rentestijging kunnen wij onze reeds eerder getrokken conclusie nog versterken. Wij wezen reeds op de structuurverandering op de kapitaalmarkt en op het feit, dat de functie van de kapitaalrente ten aanzien van het bepalen van de volgorde, waarin zal kunnen worden geïnvesteerd, door rechtstreeks overheidsingrijpen wordt overgenomen.

Thans kunnen wij nog een derde factor noemen, die een rentestijging tegenwerkt. Deze derde factor is de sterke beïnvloeding van overheidswege van de dividendpolitiek der N.V.'s. Het is niet meer zoo, dat men door verwisseling van obligaties door aandelen zou kunnen profiteren van eventuele bijzonder hooge rendementen door N.V.'s behaald. Zelfs als het inkomen van de N.V.'s sterk zou toenemen, dan nog is het niet waarschijnlijk, dat dit tot hooge dividenden zal voeren. Tusschen N.V. en aandeelhouders staat hier de Overheid. En met het ontbreken van een stijging der dividenden ontbreekt een krachtige stimulans, tot stijging van den algemeenen rentestand. Bovendien is er dan voor de beleggers minder aanleiding obligaties aan te bieden om aandelen te gaan kopen. Beide factoren werken zoowel een daling van de obligaties, als een stijging van de aandelenkoersen tegen.

De tekorten op de staatsbegrotingen bedreigen het

²⁾ Zie J. Brands: „De kapitalisatie bij Naamlooze Vennootschappen”, in „Economisch-Statistische Berichten” van 25 Februari 1942, pag. 88 e. v.

economische leven in zeer ernstige mate, maar dit behoeft nog niet tot een inflatie te leiden.

Naast een poging tot beperking der uitgaven, zal gestreefd moeten worden naar een drastische belastingverhoging. En hier vormen, naar moderne opvattingen, de N.V.'s en vooral de winstmakende N.V.'s doelmatige objecten. Verder kan het inflatiegevaar beperkt worden door conversie van vlottende schulden door middel van een gedwongen leening³⁾. Ook hier kan men een beroep doen op de middelen, waarover de N.V.'s beschikken. Naarmate een inflatie gaat dreigen, zullen de activa der N.V.'s voor een belangrijk deel gaan bestaan uit lang en kort overheidspapier.

Een dreigende inflatie begint dan ook met de aantasting van de capaciteit tot dividendbetaling door den stijgenden belastingdruk, terwijl, als de inflatie een feit zou worden, deze tevens het activum der N.V.'s, voorzoverre dat uit obligaties bestaat, aantast. *Het is daarom niet waarschijnlijk, dat het bezit van aandelen een duidelijk betere beveiliging tegen een mogelijk inflatiegevaar biedt dan obligaties.*

* * *

Overzien wij thans nog eens het geheele gebied, dan moeten wij tot de conclusie komen, dat in de gebeurtenissen van de laatste twee jaren geen gronden gevonden kunnen worden om de onderlinge waardeering tusschen aandelen en obligaties ten gunste van aandelen belangrijk te veranderen. *De gevaren voor obligaties en de beveiliging van aandelen bleken niet zoo groot, als men zich deze gewoonlijk op grond van ervaringen uit de periode na den vorigen oorlog, indenkt.*

Het koersverloop ter beurze is in sterke tegenstelling tot de resultaten van bovenstaande analyse. Volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek verliep het algemeen indexcijfer voor de koersen van aandelen aldus:

1930 = 100.

9 Mei 1940	Sept. '40	Jan. '41	Febr. '41	April '41
77.7	94.3	120.0	113.4	126.5
Juni '41	Sept. '41	Oct. '41	Nov. '41	Dec. '41
117.1	143.0	141.1	149.9	142.8
Jan. '42	Febr. '42	Mrt. '42	April '42	Mei '42
131.6	125.5	123.1	134.6	128.3

Wel stegen ook de obligatiekoersen, vooral die met een laag rentetype, vrij sterk, doch niet in verhouding tot de aandelenkoersen.

Het komt ons dan ook voor, dat in het algemeen het koerspeil van de aandelen thans veel te hoog is in verhouding tot het koerspeil van de obligaties, d.w.z. dat in het algemeen aandelen thans niet alleen een vrij laag rendement geven, maar dat er tevens een niet gering koersrisico mee wordt geloopt⁴⁾.

W. J. VAN DE WOESTIJNE.

³⁾ Prof. Dr. G. M. Verrijn Stuart: „Het elfde jaarverslag van de B. I. B.” in „Economisch-Statistische Berichten” van 15 October 1941, pag. 590 e. v.

⁴⁾ Zie ook E. Henny: „Het aandeel als beleggingsobject” in „Economisch-Statistische Berichten” van 10 Juni 1942, pag. 252 e. v.

DE HUIDIGE INDUSTRIALISATIE IN ZUID-AMERIKA.

In twee opzichten onderscheidt zich de industrialisatieperiode, welke in 1932-'33 is begonnen en zich vooral na het uitbreken van den oorlog sterk heeft ontwikkeld, van de in het vorige artikel¹⁾ behandelde periode. De industrialisatie verloopt volgens een vast, door den Staat opgesteld plan; zij richt zich niet alleen op de verbruiks-goederenindustrie, maar is evenzeer op de productie-

¹⁾ „De economische ontwikkeling van Zuid-Amerika”, in „E.-S.B.” van 15 Juli 1942, blz. 322 e. v.

middelensfeer gericht. Op elk van beide aspecten dienen wij nader in te gaan.

De planmatigheid van de ontwikkeling moet men vooral aan de staatsleiding toeschrijven. De grootere stabiliteit in de regeeringen, welke de laatste jaren valt op te merken, heeft dezen factor zonder twijfel gestimuleerd. Daarbij komt, dat de Staat in vele Zuid-Amerikaansche landen reeds op andere gronden ervaring met interventie in het bedrijfsleven moest opdoen: de aardolie-industrie is in Bolivia, Brazilië en Argentinië grootendeels in handen van den Staat; de crisis heeft de Overheid genoopt in den in- en uitvoer in te grijpen, deviezenmaatregelen te treffen, prijspolitiek te voeren, internationale grondstoffenkartels te stimuleren, subsidies toe te kennen, e. d.; de spoorwegen zijn meendeels in handen van openbare lichamen. Bolivia staat als een „staatssocialistisch” land bekend; de productie-apparatuur is hier grootendeels in handen van de Overheid. De wijze, waarop de Staat de industrialisatie doorvoerde, is verschillend, al naar de omstandigheden in het land. In Chili is de leiding in handen van de „Corporación de Fomento de la Producción”, in Argentinië bepaalt de Staat zich tot handelspolitieke manipulaties en een creditaire werkzaamheid door middel van een industrie-financiering door de Centrale Bank, enz.

Het tweede aspect, waardoor de huidige industrialisatie zich kenmerkt, is, zooals wij hierboven reeds zeiden, de uitbouw van het productie-apparaat. Hiermede wordt een belangrijke schrede gedaan door de Zuid-Amerikaansche landen: zij verlaten daardoor te zignertijd het stadium van de „jonge industrialisatie” (welke zich kenmerkt door de voortbrenging van verbruiksgoederen, gebaseerd op de verwerking van voornamelijk inheemsche grondstoffen) en naderen het stadium van de „middel-industrialiserende landen”, welke worden getypeerd door een begin van uitbreiding van het niet te zware productie-apparaat in eigen fabrieken. Vooral Argentinië, Brazilië en Chili hebben deze schrede gedaan; Ecuador, Peru en Columbia hebben nog een achterstand ten opzichte van de A.B.C.-Staten in te halen en verkeerren nog in het jong-industrieel stadium.

Aan de hier besproken industrialisatie zijn echter verschillende bezwaren gekoppeld, welke men dient te overwinnen. Zij liggen voornamelijk in de schaarschte aan bepaalde machines, grondstoffen en hulpstoffen. In Argentinië en Uruguay wordt het tekort aan steenkolen, metaalerts en brandstoffen zwaar gevoeld, zoodat de spoorwegen zelfs tot het stoken van hout en maïs zijn overgegaan en de elektrische stroom in Buenos Aires is gerantsoeneerd. In Brazilië, dat een veelheid van verschillende grondstoffen bezit, wordt voornamelijk een tekort aan brandstoffen gevoeld. Voorts bestaat er groote behoefte aan blik, staal en staalfabrikaten, machines, electrisch materiaal en betonijzer.

Internationale samenwerking.

Het is deze schaarschte geweest, welke, vooral de beide laatste jaren, de Zuid-Amerikaansche Staten tot elkander heeft gedreven. Uitgaande van de omstandigheid, dat het Zuid-Amerikaansche continent vrijwel alle grond- en hulpstoffen, welke voor een volkshuishouding van beteekenis zijn, in overvloedige mate bezit, ligt het voor de hand, dat men door grootere samenwerking op handelspolitiek gebied er naar heeft gestreefd, tot een coördinatie der problemen te geraken en door een internationaal opgezette industrialisatie te bereiken, dat in de eerste plaats die bronnen van grond- en hulpstoffen worden ontsloten, welke voor de verdere ontwikkeling van het continent van essentiele betekenis zijn. Aldus zal, na verloop van tijd, voornamelijk slechts voor steenkolen nog import uit andere werelddeelen plaats behoeven te vinden.

De aldus verkregen continentale samenwerking werd

tevens benut tot het systematisch gebruiken van de verwerkende industrieën. Zoo hebben Argentinië en Brazilië in eind 1940 een overeenkomst getroffen inzake de wederzijdsche industrialisatie. De industrieën of ondernemingen, welke zullen worden opgericht, zullen op elkander worden afgestemd, hetgeen wil zeggen, dat in een land slechts die artikelen voor het eerst zullen worden vervaardigd of in grootere hoeveelheid zullen worden gefabriceerd, waarvan ook het andere land geen groote productie bezit. De handel in deze artikelen zal in den loop der eerstkomende tien jaar na den aanvang der productie niet door beschermende invoerrechten of door andere soortgelijke maatregelen worden gesloten. Voorts wordt in een ruil van grondstoffen en eindproducten tusschen beide landen voorzien ²⁾.

Deze georganiseerde taakverdeling tusschen de verschillende Zuid-Amerikaansche landen is niet alleen een nieuw element in de economische politiek dezer landen, zij is ook een belangrijk getuigenis van de reeds bestaande mogelijkheid tot differentiatie in hun economische structuur, welke nog kortgeleden uniform kon worden geacht. Een groote vermeerdering van den handel tusschen deze Staten zal het gevolg van deze samenwerking kunnen zijn. Tot dusverre beliep de onderlinge handel nog geen 10 pCt. van den totalen export dier Staten. Daarmede komt de wensch op, een eigen handelsvloot te bezitten, een streven, dat door het huidige tonnagegebrek der geallieerde mogendheden nog wordt versterkt. Tot dusverre bezat alleen Brazilië een noemenswaardige kustvaart. Argentinië heeft bijv. eind 1941 nog 88.000 ton Italiaansche handelstonnage en 4 Deensche koelschepen aangekocht ³⁾.

In het bovenstaande hebben wij eenige algemeene aspecten willen schilderen, welke men met betrekking tot de industrialisatie in Zuid-Amerika kan opmerken. Een exacter en tevens meer sprekend beeld van deze werkzaamheid verkrijgt men, indien men de belangrijkste landen afzonderlijk beschouwt. Hieronder zullen wij dan ook eenige projecten en reeds bereikte industrialisaties in de A.B.C.-Staten noemen.

Argentinië.

De stand van de productie vóór het uitbreken van den tweeden wereldoorlog kan met de volgende gegevens betreffende de opbrengstwaarde der industrie en het aantal personen, dat in de onderscheidene takken van bedrijf werkzaam was, worden aangegeven.

Indeeling der bevolking in 1000-tallen, resp. in pCt. van de totale bevolking *).

	1914	1933	1939	1914	1933	1939
Industrie	1246	2156	2600	39	43	47
Landbouw en veeteelt	880	1137	1050	27	23	19
Handel	349	603	750	11	12	13
Transport	111	151	160	3	3	3
Overige beroepen	647	971	1000	20	19	18

*) Cfm. „Der Wirtschafts-Ring” van 21 Juni 1940: „Die Industrialisierung Argentiniens”, blz. 443.

Opmerkelijk is in bovenstaande cijfers de gestage toeneming van het aandeel der in de industrie werkzame personen, alsmede de procentueele daling van de groep landbouw en veeteelt.

De waarde der productie in het jaar 1938/39 is als volgt vermeld ⁴⁾:

Petroleumraffinerij	237	miljoen pesos
Textielindustrie	218	„
Tabaksindustrie	190	„
Mijnbouw	130	„
Suikerbereiding	110	„
Bevriezingsindustrie	103	„
Lederindustrie	54	„
Overige industrieën	± 1500	„

²⁾ Vide „Frankfurter Zeitung” van 28 November 1940: „Argentinisch-Brazilianische Wirtschaftspläne”.

³⁾ Cfm. „Frankfurter Zeitung” van 21 Januari 1942: „Strukturwandlungen in Süd-Amerika”.

⁴⁾ Cfm. „Der Wirtschafts-Ring”, loc. cit., blz. 443.

Bij deze tabel merken wij nog op, dat het aantal der „overige industrieën” zeer groot is, nl. ca. 60 pCt. van het totaal. Deze bestaan vrijwel geheel uit de agrarische verwerkingsindustrieën, in zóóverre niet in de tabel genoemd. Een verdere specificatie van dit cijfer is niet aangetroffen.

De industrialisatie werd vooral gericht op een uitbreiding van de grondstoffenbasis, alsmede een verdere verwerking dezer grondstoffen. In het bijzonder de metaalindustrie wordt hierbij uitgebreid⁵⁾. Tot dusverre vervaardigde deze alleen vervangingsonderdelen en weinig pretentieuze massa-artikelen, waarvoor de grondstoffen ten deele uit oudijzer werden verkregen (ca. 100.000 ton), voor het overgrootste deel echter werden ingevoerd (\pm 900.000 ton). Men tracht thans de gevonden ertslagen te exploiteeren; van deze zijn de lagen in „Hierro Indio” in Mendoza (423.000 ton magnetiet) en van „Fils de Cortadera” in Catamarca (300.000 ton haematiet met 30 pCt. Fe-gehalte) betrekkelijk klein, maar de lagen van Zapla in Jujuy, waaromtrent geen bijzondere gegevens zijn gepubliceerd (waarschijnlijk omdat het leger economisch sterk in de exploitatie ervan is geïnteresseerd), zouden van grooten omvang zijn, zoodat in een verslag van een geïnteresseerde onderneming wordt gewaagd van de omstandigheid, dat zij voldoende zijn om de behoefte des lands gedurende decennia te dekken. Een groot voordeel bij de verwerking van het erts is voorts, dat goede mijnen van cokeskolen, die weinig zwavel bevatten en van 6500—7500 cal. zijn, zich dichtbij de ijzerertslagen bevinden. Het magnetiet heeft een gehalte van 63 pCt. Fe, 7 pCt. Si, 3 pCt. tinaniet en bevat geen fosfor; het ligt direct aan de oppervlakte tot ca. 60 meter diep. Voorts wordt spaatijzer aangetroffen met 50 pCt. Fe, dat tamelijk poreus zou zijn en goed in de hoogovens te verwerken. Ook ligt er bruin hematiet van 58 pCt. Fe en rood haematiet.

Werden voorheen tegen de exploitatie dezer velden de bezwaren ingebracht, dat zij groote investeringen vereischte en de binnenlandsche markt van ijzer- en staalwaren niet groot genoeg moest worden geacht om een loonende exploitatie mogelijk te maken, de geldruimte heeft het eerste bezwaar en de continentale samenwerking het andere bezwaar geëlimineerd. Tegelijk met de exploitatie der ertsen wordt de verwerking ervan georganiseerd: in November 1941 zouden twee hoogovens van de „Companion Siderúrgica de Famatina” worden geopend. Ook non-ferro-ertsen wordt in ruime mate aangetroffen: in de provincie Salta zouden tin, koper, nikkel, wolfram e. a. non-ferrometalen in toereikende mate en op te exploiteeren wijze voorkomen. Na de ontsluiting van de ijzerertsen te Jujuy zou men tot de exploitatie dezer ertsen overgaan.

Tegelijkertijd wordt een tweede basis van de industrialisatie in Argentinië uitgebreid: de voortbrenging van aardolie wordt bevorderd, om in het dringende tekort aan dit product tegemoet te komen⁶⁾. De belangrijkste bronnen zijn gelegen in Comodoro Rivadavia (ruim 70 pCt. van de totale voortbrenging). Ten opzichte van 1939 vertoont 1940 met een gezamenlijke productie van 597.333 ton een vooruitgang met 11,5 pCt., hetgeen meerendeels moet worden toegeschreven aan een productiestijging in Mendoza van 24.407 ton op 89.911 ton. De brandstoffenpositie van Argentinië is dan ook wel zeer ongunstig. Terwijl de invoer in 1939 231,3 miljoen pesos beliep, daalde deze in 1940 tot 188,6 miljoen pesos, terwijl in het eerste halfjaar van 1941 de import nog slechts 70,1 miljoen bedroeg, tegen 93,0 miljoen pesos in de overeenkomstige periode van 1940⁷⁾.

⁵⁾ Vgl. de „Nachrichten für den Auszenhandel”, van 14 Juli 1941: „Argentinien Strebt nach dem Aufbau einer eigenen Industrie”.

⁶⁾ Cfm. „Der Wirtschafts-Ring”, loc. cit., blz. 443.

⁷⁾ Cfm. „Deutsche Ungarische Zeitung” van 8 Maart 1940: „Fortschritte der Industrialisierung Argentiniens”.

De cementindustrie is geleidelijk aan dusdanig uitgebreid, dat tegenover een onbeteekenende voortbrenging, gepaard aan een import van 400.000 ton, in 1914, thans een productie van 2 miljoen ton kan worden gesteld en de invoer nihil is⁸⁾.

Andere industrialiseringen hebben zich vooral voorgedaan in de chemische industrie, de lucifersindustrie, de papierindustrie, de textielnijverheid en de lederbewerking. Ook de conservennijverheid, vooral ten aanzien van de inblikking van vischproducten, is belangrijk uitgebreid. De rubberindustrie vertoont een belangrijke uitbreiding van de fabricage van autobanden.

Tenslotte willen wij niet nalaten, erop te wijzen, dat in den loop van het 1e kwartaal van 1942 verschillende belangrijke groepen van invoergoederen voor het eerst sinds het uitbreken van den oorlog wederom een toename in de geïmporteerde hoeveelheid te zien hebben gegeven: textielwaren zelfs met 79 pCt., chemische en pharmaceutische artikelen met 49 pCt., hout met 49 pCt., ijzerwaren met 23 pCt., machines en transportmiddelen met 15 pCt., non-ferrometalen met 37 pCt., rubber met 15 pCt., brand- en smeeroliën met 6 pCt.⁹⁾ Deze toename, welke continuïteit nog dient te worden afge wacht, zal echter geen verzwakking kunnen vormen van het Argentijnsche industrialisatiestreven, gezien de groote behoefte, welke thans na langdurige beperking van den import nog aan bovengenoemde grondstoffen en eindfabrikaten moet bestaan.

Brazilië.

Brazilië onderscheidt zich van Argentinië door het bezit van vrijwel alle grondstoffen voor een breede industrialisatie. Ofschoon ook in dit land de industrialisatie ver is voortgeschreden, biedt zij hier nog de grootste perspectieven. Voor de bereikte resultaten vóór den oorlog moge korthedshalve worden verwezen naar het omvangrijke artikel, dat indertijd in de „Economische Voorlichting” is verschenen¹⁰⁾. Wij mogen ons bepalen tot de ontwikkeling, die sindsdien plaatsvond. De opbrengstwaarde van de industriele productie in Brazilië wordt hieronder in 1000 milreis gegeven¹¹⁾.

	1938	1940
Garen en weefsels	4.628	5.708
Kleding en andere textielwaren	1.787	2.043
Chemicaliën, pharmac. art., cosmetica ..	1.520	1.886
Zware industrie, metaalbewerking	1.148	1.595
Hout- en meubelindustrie	897	1.230
Verwerking van mineralen	702	893
Keramik en bouwmaterialen	630	890
Papieren, grafische bedrijven	518	769
Machines, apparaten, instrumenten	334	436
Lederwaren	266	294
Transportmiddelen	212	254
Rubberwaren	41	103

Verschillende, in deze tabel onderaan genoemde, bedrijfstakken zijn na 1940 sterk vooruitgegaan, zooals de rubberwarenindustrie. Voer het totale beeld is het echter van primair belang te achten, dat de winning van kolen en ijzer in aanzienlijke mate wordt bevorderd. Terwijl de kolenproductie in 1939 ongeveer 1 miljoen ton beliep, was zij in 1940 met 33 pCt. gestegen; in 1941 is een verdere toename opgetreden. De voorraden werden op verscheidene honderden miljoen tonnen geraamd. Wat de ijzerproductie betreft, kan erop worden gewezen, dat de in 1941 opgerichte „Cia. Siderúrgica Nacional” per ultimo van dit jaar een productie-apparaat zal bezitten, welke toereikend zal zijn voor de bevrediging der totale binnenlandsche behoefte aan ijzer en staal; daartoe wordt bij Volta Redonda in Midden-Brazilië

⁸⁾ Cfm. „Berliner Börsen Zeitung” van 10 October 1941: „Argentinien Opfer der Blockadepolitik”.

⁹⁾ Cfm. „Nachrichten für Auszenhandel”: „Argentinien Auszenhandel im 1. Vierteljahr 1942”.

¹⁰⁾ „Economische Voorlichting”, d.d. 29 September 1939: „De industriele ontwikkeling van Brazilië”.

¹¹⁾ Cfm. „Deutsche Zeitung in den Niederlanden” van 12 October 1941: „Zunehmende Industrialisierung Braziliens”.

de grootste hoogoven van Zuid-Amerika gebouwd, met een capaciteit van 300.000 ton; ter vergelijking kan worden opgemerkt, dat in 1939 de Braziliaansche invoer van ruwijzer 90.000 ton bedroeg en van ijzerwaren 237.000 ton. Een belangrijke steun zal dit complex vormen voor de sterk in uitbreiding verkeerende wapenindustrie in Rio Grande do Sul. Vliegtuigmotoren- en kruisfabrieken worden gebouwd.

Voorts zij nog opgemerkt, dat de productie van cement, cellulose, papier en papierwaren en textielwaren in den loop van 1941 sterk is uitgebreid. Van groote economische beteekenis moet voorts de aanleg van den straatweg van Porto Allegre naar Fortaleza (Ceara) worden geacht, welke de kuststrook beter ontsluit.

Chili.

Tenslotte willen wij voor Chili nog wijzen op de uitbreiding van de kolenproductie (1939: 137.000 ton, 1940: 144.200 ton), op de beraamde expansie van de te Valdivia gevestigde zware industrie, op de uitbreiding der chemische nijverheid (met groote uitvoermogelijkheid naar Peru en Bolivia), den bouw van een auto-bandenfabriek, de vestiging eener cementindustrie, de

groote vlucht van de conservennijverheid (vooral fruit wordt ingeblikt!) en de koelhuis-capaciteit, alsmede de grootere productie van wollen weefsels, lederwaren, papier, zeep, lucifers, teer, gas en electriciteit. Een plan voor een groot krachtwerk is opgesteld. De productiefindex van verbruiksgoederen (1927—1929 = 100) is van 1939 op 1940 toegenomen van 151 tot 168. Deze drie cijfers weerspiegelen in kort bestek de groote vlucht, welke de industrialisatie met name in Chili heeft genomen, mede door den steun van het „Staatsinstituut tot bevordering van de Chileensche industrie”¹²⁾.

E. WIEGAND.

¹²⁾ Vgl. „Frankfurter Zeitung” van 14 Juli 1942: „Staatliche Industrieförderung in Chili”, welke eenige door deze instelling verleende credieten vermeldt.

OVERHEIDSMAATREGELEN OP ECONOMISCH GEBIED.

HANDEL EN NIJVERHEID.

Gas en electriciteit. Mededeeling van het Rijkskolenbureau inzake het ter beschikking stellen van een rant-

MAANDCIJFERS.

Maandcijfers en weekcijfers betreffende den economischen toestand van Nederland.

(Centraal Bureau voor de Statistiek)

Omschrijving maandcijfers	Eenheid	1941								1942					
		Junj	Juli	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.	Mrt.	Apr.	Mei	Juni	
<i>Giroverkeer.</i>															
Nederlandsche Giro.....	f 1.000.000	1835	1960	1675	2057	2053	3037	2015	1660	1420	2206	1886	2131		
Postcheque- en Girodienst	f 1.000.000	1437	1597	1470	1560	1677	1624	1576	1536	1341	1443	1520	1659	1606	
<i>Rentelstanden.</i>															
Wisseldisconto Nederl. Bank	%	2,93	2,50	2,50	2,50	2,50	2,50	2,50	2,50	2,50	2,50	2,50	2,50	2,50	2,50
Prolongatierente, A'dam ..	%	2,25	2,25	2,25	2,25	2,25	2,25	2,25	2,25	2,25	2,25	2,25	2,25	2,25	2,25
Callgeldnoteeringen, „ ..	%	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	1,14
Rendement oblig. „ ..	%	4,13	3,81	3,77	3,63	3,60	3,63	3,75	3,67	3,65	3,51	3,64	3,44	3,29	3,14
Hypotheekrente onroerende goederen ..	%	4,20	4,20	4,17	4,16	4,14	4,11	4,14	4,09	4,06	4,08	4,06	4,05	4,05	4,05
Hypotheekrente schepen ..	%	5,31	5,45	5,05	5,05	5,11	5,09	5,10	5,09	5,00	5,03	5,05	4,96	4,96	4,96
<i>Koersen van Aandeelen.</i>															
Algemeen indexcijfer	1930=100	117,1	125,6	133,6	143,0	141,1	149,9	142,8	131,6	125,5	123,1	134,6	128,3	133,4	133,4
Nijverheid	1930=100	133,1	142,8	152,7	161,3	157,4	167,9	169,8	166,4	163,1	160,5	171,4	163,4	169,3	169,3
w.o. prod. middelen industr.	1930=100	127,1	136,9	147,0	154,1	150,2	161,4	163,6	160,4	157,5	154,4	167,1	159,0	164,6	164,6
cons. goederen industr.	1930=100	141,1	150,2	160,3	170,7	166,8	176,6	177,9	174,5	170,5	168,5	176,9	169,3	175,5	175,5
<i>Spaarbanken.</i>															
Rijkspostspaarbank, inlagen	f 1.000.000	9,25	10,76	11,03	10,66	10,31	11,26	12,26	12,73	13,72	14,29	12,89	14,41	14,10	
Rijkspostspaarbank, terugbetalingen ..	f 1.000.000	9,50	11,03	13,16	13,93	13,57	11,51	9,48	8,35	7,57	10,25	10,88	10,17	9,70	
Bijzondere spaarb., inlagen	f 1.000.000	11,18	13,42	15,05	13,87	13,72	15,29	13,48	18,09	16,54	16,57	15,23	18,29	18,29	
Bijzondere spaarbanken, terugbetalingen ..	f 1.000.000	10,15	12,10	12,58	12,92	13,24	14,56	11,93	12,07	10,04	12,44	12,44	14,38	14,38	
<i>Hypotheken. (nweinschrijv.)*</i>															
Totaal	f 1.000.000	23,91	28,89	25,37	23,96	31,83	30,13	77,72	24,32	40,93	39,85	45,57	46,49	46,49	
w.v. op gebouwen	f 1.000.000	20,10	24,92	22,18	20,53	28,05	24,92	43,25	20,44	36,06	34,01	40,15	38,03	38,03	
op landerijen	f 1.000.000	3,36	3,56	2,74	2,97	3,44	3,90	4,87	3,68	4,41	5,34	4,85	8,20	8,20	
op schepen	f 1.000.000	0,45	0,41	0,45	0,46	0,34	1,31	29,60	0,19	0,46	0,50	0,57	0,26	0,26	
<i>Werkloosheid.</i>															
Werkloosheidsd. (excl. landb.)	%			13,4*	13,3*	12,8*	13,3*	15,1*	22,6*	25,5*	21,2*	13,5*			
Aantal werkl. einde maand ingechr. bij Arbeidsbureaux	1.000	103,3	101,7	106,4	103,0	100,1	101,5	123,0	135,8 ^{†)}	138,6 ^{†)}	119,3	86,8	73,9	61,9	61,9
<i>Werkverruiming en werkloozen.</i>															
Aantal tewerkgestelden bij werkverruimingen	1.000	59,5	56,8	58,1	56,2	56,9	62,3	69,5	74,5	72,1	60,2	52,5	47,6	43,5	43,5

Omschrijving weekcijfers.	Eenheid	1942													
		9/14 Febr.	16/21 Febr.	23/28 Febr.	2/7 Mrt.	9/14 Mrt.	16/21 Mrt.	23/28 Mrt.	30 Maart/4 April	6/11 Apr.	13/18 Apr.	20/25 Apr.	27 April/2 Mei	4/9 Mei	25/30 Mei
Percentage werkloosheidsdagen (excl. landbouw)*	%	§ 25,4		§ 25,6		§ 22,5		§ 17,8		§ 14,0		§ 12,3		§ 11,1	§ 11,2
Totaal aantal werkzoekenden* (einde van de week)	1.000	234	237	232	233	231	223	205	193	185	174	164	156	151	
w.o. geheel werkloos (excl. werkverruiming)	1.000	141	143	140	142	143	139	126	115	109	100	94	86	82	
Aantal personen geplaatst bij werkverruiming*)	1.000	70	73	72	72	68	66	60	60	58	64	64	53	53	
Aantal personen geplaatst in Duitschland*)	1.000	154	155	157	159	161	163	166	166	167	170	171	173	175	
Idem in Frankrijk*)	1.000	29	29	29	29	29	29	29	29	29	29	29	30	30	

§ = voorloopig cijfer. * = onbekend. ¹⁾ Volgens opgave van De Ned. Bank. Berekend van 2 staatsleeningen, 1 gemeenteteening, 1 provinciale leening, 2 industriële leeningen, 1 tramwegobligatie, 1 pandbrief. ²⁾ Hieronder niet begrepen enkele hypotheeken, waarvan de geldschijfer niet bekend is. ³⁾ Volgens opgave van het Rijksarbeitsbureau. ⁴⁾ Volgens opgave van het Bureau Loononderzoek van het Departement van Sociale Zaken. ⁵⁾ Onder aftrek van de teruggekeerden, voor zoover bekend bij de organen der arbeidsbemiddeling. Gegevens van het Rijksarbeitsbureau. ⁶⁾ Met het oog op de opheffing der confessionele vakverenigingen zijn de percentages van Aug. 1941 af niet vergelijkbaar met die van voorafgaande perioden. ⁷⁾ Bovendien op 31 Januari ± 66.500 vorstwerkloozen; op 28 Februari ± 69.500.

soen gas of electriciteit voor industrieele doeleinden. (E. V. 26/6/42, pag. 795).

Hout. Aanvullende regeling inzake het vellen van boomen en stobben. (E. V. 26/6/42, pag. 798; Stct. No. 116)

Organisatie bedrijfsleven. Instelling van de vakgroepen voor den Groothandel in Katoen- en Kunstzijde-afvallen, en den Detailhandel in Gouden en Zilveren werken, Juwelery, Uurwerken in Optische- en Sanitaire artikelen; Schoenen en Lederwaren; Glas, Aardewerk en Huishoudelijke artikelen; Tabak- en -fabrikaten; Textielgoederen; IJzerwaren, Gereedschappen, Verwarmings- en Sanitaire artikelen; alsmede van de vakgroep Woninginrichting, ressorteerende onder de Bedrijfsgroep Detailhandel. (E.V. 26/6/42, pag. 793/94; 3/7/42, pag. 830, Stct. Nos. 118 en 119).

Papier. De geldende dispensatie van de verplichte goedkeuring van druk- en stencilwerken bij een gewicht van niet meer dan 5 kg geldt thans nog slechts voor hoeveelheden beneden de 2½ kg. Uitgebreide fabricagevoorschriften voor de papier- en papierverwerkende industrie. Wijziging van de Papierbeschikking met betrekking tot de organisatie van de werkzaamheden van het Rijksbureau voor Papier. Nadere mededeeling en inzake het afleveren van papier door papierfabrikanten en -groothandelaren. (E. V. 26/6/42, pag. 794 t/m 798; Stct. Nos. 118 en 119).

Prijsgeregelingen. Nadere prijsvoorschriften met betrekking tot de prijzen van vroege aardappelen, gedestilleerd en zwak-alcoholische dranken, en maximum-prijzen voor textielgoederen. (E. V. 26/6/42, pag. 793/94; Stct. Nos. 115, 117 en 120.).

Turf. Nadere mededeelingen inzake het vervoer van turf. (E. V. 26/6/42, pag. 799).

LANDBOUW EN VOEDSELVOEZIENING.

Aardappelen. Herziene indèeling van de zgn. productie-, consumptie- en grensgebieden voor het vervoer van aardappelen. Nadere bepalingen inzake het rooien van vroege aardappelen. (E.V. 26/6/42, pag. 793 en 798; 3/7/42, pag. 831; Stct. No.'s 117 en 123).

Boter. Nadere voorschriften voor den boterhandel. (E. V. 26/6/42, pag. 794; Stct. No. 118; Voedselvoorzieningsblad No. 10 van 19/6/42).

Broodbakkerij. Voorschriften inzake verwerking van meel en bloem en samenstellingen hiervan in bakkerijen. (E. V. 26/6/42, pag. 798; Stct. No. 118).

Gort. Het be- en verwerken van gort is slechts geoorloofd met vergunning, al dan niet onder voorwaarden, van de Meelcentrale. (E.V. 19/6/42, pag. 763; Stct. No. 112).

Groenten. Nadere regelingen in verband met het vervoerverbod voor groenten. (E.V. 19/6/42, pag. 762; Stct. No. 112).

Hooi. Intrekking van de indertijd op het vervoerverbod van hooi verleende ontheffing. (E. V. 26/6/42, pag. 793; Stct. No. 118).

Kunstmest. Nadere regeling van de distributie van kunstmeststoffen voor het jaar 1942—1943. (E.V. 19/6/42, pag. 765).

Pacht. Nadere regelingen met betrekking tot het Pachtbesluit inzake de zgn. „Grondkamers”. (E. V. 26/6/42, pag. 793; Stct. No. 118).

Zaden. Instelling van een afleveringsverbod voor sluitkoolzaad en ter beschikkingstelling van voorraden ten behoeve van de Groenten- en Fruitcentrale. (E. V. 26/6/42, pag. 798; Stct. No. 118).

Zuivel. Nadere regeling van productie van, verwerking van, handel in en vervoer van zuivel. (E. V. 26/6/42, pag. 798; Stct. No. 118; Voedselvoorzieningsblad No. 7 van 6/6/42).

Zuivelproducten. Regeling van de mogelijkheid tot verplicht be- en verwerken van melk op Zondag. (E.V. 19/6/42, pag. 763; Voedselvoorzieningsblad No. 9 van 13/6/42).

GELD-, CREDIET- EN BANKWEZEN EN BELASTINGEN.

Dividenden. Afkondiging van eenige aanvullingen en wijzigingen in het Besluit Dividendbelasting en het Besluit Dividendbeperking. (E.V. 19/6/42, pag. 760/61; V.B. No. 14).

Kapitaalverkeer met Zweden. Regeling inzake het kapitaalverkeer met Zweden. (E. V. 26/6/42, pag. 798).

Loonbelasting. Besluit waarin o.m. een verhooging van het tarief der loonbelasting met 10 pCt. is vervat en in bepaalde gevallen de wijze van heffing wordt vereenvoudigd. (E. V. 26/6/42, pag. 793; V. B. No. 15).

Omzetbelasting. Resolutie inzake de heffing van de omzetbelasting met betrekking tot het begrip ondernemer bij de uitoefening van de functie van handelsagent. (E.V. 19/6/42, pag. 760).

Resolutie inzake de heffing der omzetbelasting met betrekking tot levering door den groothandel van gelakte isolatiebuizen voor elektrische geleidingen. (E. V. 26/6/42, pag. 793).

Vennootschapsbelasting. Wijziging van het Invoeringsbesluit Vennootschapsbelasting ten aanzien van het begrip „resterende overgangsreserve”. (E.V. 19/6/42, pag. 760; Stct. No. 113).

STATISTIEKEN.

BANKDISCONTO'S.

Ned. (Disc. Wiss. 2½)	28 Juni '41	Lissabon	4	31 Mrt. '41
Bel. (Bl.Eff. 3½)	28 Aug. '39	Londen	2	26 Oct. '39
Bk. (Vrsch.inRC 3½)	28 Aug. '39	Madrid	4	28 Nov. '38
Athene	5 21 Juli '41	N.-York F.R.B. 1	27	Aug. '37
Batavia	3 14 Jan. '37	Oslo	4½	21 Sept. '39
Belgrado	5 1 Febr. '35	Parijs	1½	17 Mrt. '41
Berlijn	3½ 9 Apr. '40	Praag	3	1 Jan. '36
Boekarest	3 12 Sept. '40	Pretoria	3½	15 Mei '33
Brussel	2½ 25 Jan. '40	Rome	4½	18 Mei '36
Boedapest	3 22 Oct. '40	Stockholm	3	29 Mei '40
Calcutta	3 28 Nov. '35	Tokio	3.5	21 Juli '41
Helsingfors	4 3 Dec. '34	Warschau	4½	18 Dec. '37
Kopenhagen	4 15 Oct. '40	Zwits. Nat. Bk. 1½	25	Nov. '36

½) 3 pCt. voor wissels, promessen en leeningen met een looptijd van meer dan 120 dagen.

DUITSCHER RIJKSBANK.

(in mill. R.M.)

Data	Goud en deviezen	Renten- en bank-scheine	Andere wissels, chèques en schatkistpapier	Beleeningen
15 Juli 1942	76,9	266,2	22.646,8	17,9
10 " 1942	76,7	251,2	22.690,1	17,3
1 " 1942	76,9	247,4	22.135,1	16,4
23 Aug. 1939	77,0	27,2	8.140,0	22,2

Data	Effecten	Diverse Activa	Circulatie	Reh.-Crt.	Diverse Passiva
15 Juli '42	18,2	1.155,5	20.436,9	2.712,9	528,9
10 " '42	19,3	1.293,5	20.731,5	2.694,0	511,4
1 " '42	19,8	1.569,3	20.316,6	2.757,8	473,9
23 Aug. '39	982,6	1.380,5	8.709,8	1.195,4	394,2

GEZAMENLIJKE STATEN VAN DE NATIONALE BANK VAN BELGIË EN VAN DE EMISSIEBANK TE BRUSSEL.

(in mill. Francs)

Data	Goud, specie, deviezen en Reichskreditkassen	Credit a. h. particuliere bedrijfsleven	Credit aan Staat en openbare lichamen	Overheidsfondsen	Circulatie	Postchèque-ambt	Rekening-Courant
9 Juli '42	41.367	464	21.255	2.070	57.246	3.847	3.323
2 " '42	41.190	530	21.021	2.059	56.744	3.842	3.474
24 Juni '42	40.693	486	20.510	2.021	55.806	3.903	3.257
18 " '42	40.382	471	20.707	2.012	55.501	3.804	3.524
11 " '42	39.847	382	21.351	1.933	55.553	3.811	3.408
8 Mei '40	23.606	5.394	695	1.480	29.806	—	909

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Vornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Gouden munt en muntmater.	Circulatie	Andere opeisch. schulden	Beschikb. dekkings-saldo	Dekking-perc.
20 Juli '42	938.949	2.426.711	143.860	1.143.405	37
13 " '42	938.944	2.413.040	148.083	1.102.797	37
6 " '42	938.935	2.410.109	157.867	1.068.574	37
6 Mei '40	1.160.282	1.158.613	255.183	607.042	83

Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-prom. rechtstr.	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Div. reken. (act.)
20 Juli '42	145.000	145.000	153.941	1.140.800	178.889
13 " '42	195.000	195.000	144.451	1.114.877	159.847
6 " '42	214.000	214.000	147.192	1.109.753	140.835
6 Mei '40	9.853	—	217.726	750	120.648

Verkorte balans op 20 Juli 1942.

Activa.	
Binnenl. Wissels, Promessen, enz.	f 145.000.000
Papier op het buitenland	f 1.140.800.407
Beleeningen incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand	f 153.941.083
Op Effecten enz.	f 153.809.731
Op Goederen en Ceelen	131.352
Voorschotten aan het Rijk	5.553.054
Munt en muntmateriaal: Gouden munt en gouden muntmateriaal	f 938.918.740
Zilveren munt, enz.	6.557.396
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds	945.476.136
Gebouwen en meubelen der Bank	60.569.678
Diverse rekeningen	4.000.000
	178.888.920
	f 2.634.229.276
Passiva.	
Kapitaal	f 20.000.000
Reservefond	8.050.923
Bijzondere reserves	19.564.874
Pensioenfonds	13.141.679
Bankbiljetten in omloop	2.426.711.020
Bankassigtiën in omloop	10.255
Rek.-Courant (Van het Rijk saldo's Van anderen)	f 143.849.802
Diverse rekeningen	2.900.723
	f 2.634.229.276
Beschikbaar dekkingsaldo	f 1.143.404.576
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de bank gerechtigd is	2.858.511.441
Schatkistpapier, rechtstreeks bij de bank ondergebracht	145.000.000
1) Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99)	52.706.500

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen	7 Juli 1942	15 Juli 1942
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Nederlandsche Bank	f —	f 21.743.433,40
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten	2.300,45	425.125,54
Voorschotten op ultimo Juni resp. Mei 1942 aan de gem. verstrekt op aan haar uit te keeren hoofdsom der pers. bel., aand. in de hoofdsom der grondbel. en der gem. fondsbel., alsmede ope. op die belastingen en op de vermogensbelasting	21.699.472,30	15.057.377,62
Voorschotten aan Ned.-Indië)	213.836.861,03	213.978.127,63
Idem voor Suriname 1)	7.845.777,76	2.846.332,76
Idem aan Curaçao 1)	250.283,23	250.283,23
Kasvord. wegens creditverstreking a. h. buitenland	28.128.136,52	24.923.944,08
Daggeldleeningen tegen onderpand	—	—
Saldo der postrek. van Rijks-comptabelen	105.444.919,42	126.386.174,88
Vordering op het Alg. Burg. Pensioenfonds 1)	—	—
Vordering op andere Staatsbedr. en instellingen 1)	39.513.973,57	33.413.915,87
Verplichtingen		
Voorschot door de Ned. Bank ingevolge art. 16 van haar octrooi verstrekt	f 7.607.883,18	f —
Voorschot door de Ned. Bank in reken.-cour. verstrekt	—	—
Schuld aan de Bank voor Ned. Gemeenten	—	—
Schatkistbiljetten in omloop	110.106.000,—	110.106.000,—
Schatkistpromessen in omloop	2478.000.000,— ¹⁾	2485.800.000,— ²⁾
Daggeldleeningen	—	—
Zilverbons in omloop	120.511.095,50	120.063.139,—
Schuld op ult. Juni resp. Mei 1942 aan de gem. weg. a. h. uit te keeren hoofds. d. pers. bel., aand. i. d. hoofds. d. grondb. e. d. gem. fondsbel. alsmede ope. op die bel. en op de vermogensbelasting	—	—
Schuld aan het Alg. Burg. Pensioenfonds 1)	627.720,54	1.313.561,78
Id. aan het Staatsbedr. der P. T. en T. 1)	278.757.720,91	297.376.715,82
Id. aan andere Staatsbedrijven 1)	20.287.940,15	20.287.940,15
Id. aan div. instellingen 1)	387.375.219,56	403.736.483,36
1) In rekg. crt. met 's Rijks Schatkist. 2) Rechtstreeks bij De Nederl. Bank geplaatst f 214.000.000,—. 3) Idem f 184.000.000,—.		

Alfabetische Index Overheidsmaatregelen op Economisch gebied

(Zie voor den alfabetischen index Overheidsmaatregelen in 1941 het Jaarregister 1941, laatste bladzijde.)

	Blz.		Blz.		Blz.
Aardappelen	33, 47, 248, 314, 335	Kapok	101, 165	Spaar- en betaalzegelkasbedrijf	102, 227
Aardolieproducten	102	Keramische Industrie	58, 194	Spertijden Kleinbedrijf	75, 123
Actiëns	33, 185, 195	Klompen	272	Suikerbieten	205
Alfal	165	Kunstmest	59, 215, 335	Surrogaten	155
Arbeidszaken	113, 189, 215, 227, 248, 272, 305, 325	Kwekerij	59	Tabak	47, 58, 113, 195
Bakkerij	335	Landbouw	33, 47, 59, 67, 75, 85, 93, 102, 155, 165, 195, 205, 215, 227, 248, 305	Tankgas	205
Bank- en Credietwezen	33, 195	Landstand, Nederlandsche	33, 102, 272	Textiel	102, 325
Bankwet 1937	195	Leeningfond	102	Tuinbouw	33, 59, 102, 205, 227
Bedrijfsvorm	59	Loonbelasting	335	Turf	59, 335
Bedrijfsorganisatie Vee en Vleesch	59, 305, 315	Machines	215	Tweelandsorganisaties	59
Belastingen	33, 59, 227, 248, 305	Meel en -producten	101, 195	Uien	33
Bindtouw	33, 215	Melk en -producten	33, 205	Varkens	59, 227, 315
Binnenscheepvaart	59, 156, 238, 248	Merkengeld	113	Vee	67, 165, 185, 195, 205, 227, 248, 272, 315
Bloemkwekerij	155	Middenstand	195, 215, 272	Veenproducten	113
Bosbouw	185	Mijnbouw	305	Veevoeder	47, 102, 238
Bouwnijverheid	47, 58, 113, 325	Motorbrandstof	58, 165, 215, 305, 325	Vennootschappen	227, 305, 335
Buitenlandsche Handel	47, 59, 75, 101, 113, 155, 204, 215, 227, 238, 248, 272, 314, 325	Nationale Plan	101	Vennootschapsbelasting	227, 305, 335
Chemische Industrie	58, 184, 248	Nederlandsche Coöperatieve Raad	194	Verf en -grondstoffen	102, 165
Deviezenverkeer	33, 59, 167, 335	Nicotine	102	Vermogensbelasting	227, 305
Diamant	113	Olën en vetten	102, 195, 215, 305	Vervoerswezen	59, 102, 165, 248
Dividendbeperving	59, 335	Omzetbelasting	59, 102, 227, 315, 335	Vestigingseischen	102
Drankwet	58	Ondernemingsbelasting	227	Vezelstoffen	215
Economische Sancties	194	Oorlogsschade	123, 184, 195	Visscherij	33, 47, 59, 102, 123, 215, 305, 325
Eieren	248	Oost-Compagny, Nederlandsche	314	Vlas	59, 75, 227, 248
Electriciteit	334	Organisatie Bedrijfsleven	47, 102, 113, 123, 165, 195, 204, 215, 227, 238, 248, 305, 314, 325, 335	Vleesch	59, 165, 185, 205, 315
Electrotechnische Industrie	58	Paarden	215	Voederbieten	215
Fruit	59, 315	Pacht	67, 102, 123, 165, 335	Voedselvoorziening	33, 47, 59, 75, 123, 155, 185, 205, 227
Garnalen	123	Papier	58, 102, 195, 204, 215, 335	Vrijdanklijk vermogen	215
Gas	334	Pelsterijen	58	Warenwet	305
Gasgeneratoren	325	Pensionbedrijven	58, 248	Wol	205
Gevogelte	47	Peulvruchten	205	Wijnbelasting	33
Gort	335	Pluimveehouderij	165, 248	Zaden	47, 59, 102, 123, 156, 195, 205, 335
Grafische Industrie	58, 75, 194	Postverkeer	59	Zuidvruchten	195
Granen	205	Prijsregeling	47, 58, 75, 101, 113, 123, 155, 165, 184, 195, 204, 215, 227, 238, 248, 305, 314, 325, 335	Zuivel	227, 335
Grasland	33, 67, 85, 155, 205	Radio	47		
Groenten	33, 155, 315, 335	Rantsoneering	227		
Handel	204, 215, 227, 238, 248, 314, 325	Registratierechten	59		
Hennep	205	Restaurants	75		
Hooi	335	Rijwielen	47, 123		
Hout	248, 272, 335	Rubber	113, 123, 305		
Industrie	238, 248	Slachtvee	33, 59, 67, 248, 272		
Kaas	75, 227, 315	Smeerolie	102		
Kamers van Koophandel	47, 184				
Kantoor machines	156				